Η ΠΟΛΙΣ ΕΑΛΩ

Η άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς
29 Μαΐου 1453

Ε1

1ο Δημοτικό Σχολείο Ωραιοκάστρου

Σχ. έτος 2020 -2021

Δάσκαλος: Σταμάτης Κουμάνης

Το ιστορικό της Άλωσης

Το πέρασμα στον Κεράτιο Κόλπο

Ο Μωάμεθ για να περάσει την αλυσίδα την οποία είχαν βάλει η Βυζαντινοί για να μην μπορούν να περάσουν τα καράβια των Τούρκων και να καταστρέψει τη Κωνσταντινούπολη, έκανε κάτι ακατόρθωτο για εκείνη την εποχή. Κατάφερε να περάσει 70 καράβια από το Βόσπορο στον Κεράτιο, σέρνοντάς τα εννιά χιλιόμετρα από την στεριά, πίσω από το λόφο του Γαλατά, πάνω σε δρόμο στρωμένο με κορμούς δέντρων, χωρίς να πάρει είδηση κανείς. Μετά απ' αυτό, ο Κεράτιος κόλπος έγινε δικός του και η Πόλη κλείστηκε ολόγυρα από στεριά και θάλασσα. Ο Μωάμεθ για δεύτερη φορά στέλνει προτάσεις για την παράδοση της πόλης στον Κωνσταντίνο, δίνοντας εντολή να μην επιτεθεί στην πόλη. Ξημερώματα της 29ης Μαΐου, ημέρα Τρίτη, άρχισε η μεγάλη επίθεση. Χιλιάδες πολιορκητές ορμούν στα τείχη, στα λαγούμια και στη βαθιά τάφρο, χωρίς να φοβούνται τον θάνατο. Η επίθεση κρατά όλη τη μέρα με σκληρές συγκρούσεις. Όλα δείχνουν πως η Πόλη για ακόμη μια φορά θα σωθεί.

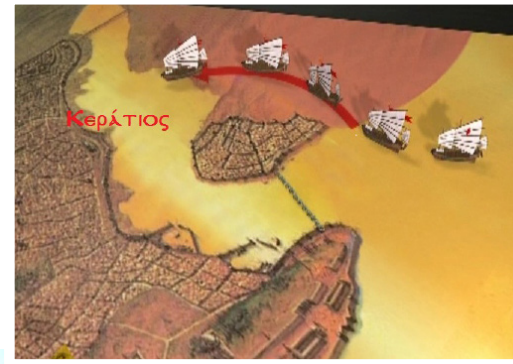

Στην μάχη πληγώνεται ο Ιουστινιάνη και οι σύντροφοι του τον μεταφέρουν στο πλοίο για τις πρώτες βοήθειες. Δυστυχώς οι Βυζαντινοί δεν μπόρεσαν να νικήσουν τους Τούρκους και η Πόλη πέφτει οριστικά. Ήταν 29 Μαΐου 1453, ημέρα Τρίτη. Ο ήλιος είχε βασιλέψει και η Πόλη δεν ήταν πια βασιλεύουσα.

Ο πλοίαρχος Φλαντανελάς

Οι μέρες για τους κατοίκους της Κωνσταντινούπολης ήταν τραγικές και δύσκολες, ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος ζήτησε βοήθεια από τον Πάπα και άλλους άρχοντες του δυτικού κόσμου αλλά η φωνή του δεν εισακούστηκε. Τα πράγματα, άρχισαν να γίνονται όλο και πιο δύσκολα για τους βυζαντινούς μετά το βράδυ της 18ης Απριλίου του 1453, ενώ η πείνα τους θέριζε και η πολυπόθητη βοήθεια δεν έφθανε. Την επόμενη ημέρα, ο τούρκος ναύαρχος, επιτέθηκε εναντίον του Κερατίου κόλπου.

Μία μέρα μετά, στο βάθος του ορίζοντα φάνηκαν λίγα πλοία. Νόμιζαν πως ήταν η βοήθεια του Πάπα. Τελικά ήταν 4 μεταγωγικά πλοία, τα οποία έρχονταν από τη Χίο με προμήθειες. Ο επικεφαλής στο «Βασιλικό» πλοίο, ήταν ο περίφημος Χιώτης Ναύαρχος «Φλαντανελάς». Ο Χιώτης ναυμάχος, με σπάνια ναυτική τακτική

και επιδέξιες κινήσεις, γελοιοποίησε τους Οθωμανούς και κατόρθωσε να περάσει στον Κεράτιο Κόλπο και να νικήσει τον τουρκικό στόλο, που αποτελούταν από τριακόσια πλοία. Ντρόπιασε τούς τούρκους των οποίων οι νεκροί στρατιώτες ξεπέρασαν τους χίλιους.

Ο Μωάμεθ, ήθελε να παλουκώσει τον Ναύαρχο του, τον Βούλγαρο «Σουλεϊμάν Μπαλτά Ογλού» οπού τελικά το έκανε ο ίδιος αφού πρώτα τον καθαίρεσε και έδωσε την περιουσία του στους γενίτσαρους. Κατά την Άλωση αιχμαλωτίστηκε από τους Τούρκους και στην συνέχεια εξαγοράστηκε και απελευθερώθηκε από Γενοβέζους. Μετά, επέστρεψε στην Ιταλία και εργάστηκε για την οργάνωση μιας αντιοθωμανικής Σταυροφορίας. Πέθανε περίπου το 1458 στον πόλεμο.

Ο πύργος απέναντι από την Πόλη

Στις 18 Μαΐου μια νύχτα ο σουλτάνος Μωάμεθ ΄Β έστησε ένα τεράστιο κινούμενο ξύλινο πύργο απέναντι από την πύλη του Αγίου Ρωμανού και μάλιστα προσπάθησαν να ενώσουν τον πύργο με τα βυζαντινά τείχη για να εισβάλλουν. Την επόμενη νύχτα με επικεφαλής τον αυτοκράτορα και τον Ιουστινιάνη πήγαν κρυφά από τον στρατό των Οθωμανών και κατάφεραν να κάψουν τον πύργο . Βέβαια αυτός ο πύργος δεν ήταν παρά τίποτα άλλο μια απομίμηση ενός αρχαίου είδους ελληνικός πύργος που χρησιμοποιήθηκε από τον πατέρα του Μ. Αλέξανδρου το 341 π.Χ . Δηλαδή 1794 χρόνια μετά.

Τα άγνωστα περιστατικά κατά τη διάρκεια της Άλωσης

Η Κωνσταντινούπολη πολιορκούταν από τις 7 Απριλίου ως τις 29 Μαΐου του 1453. Η Δύση είχε 52 μέρες για να στείλει βοήθεια και να την σώσει. Τελικά έστειλαν μόνο ευχές, καλές προθέσεις και περίπου 150 στρατιώτες.

Η πολιορκία της Κωνσταντινούπολης από τους Οθωμανούς, το 1453, υπήρξε μια τεράστια και πολύπλοκη πολεμική προσπάθεια, συναποτελούμενη από πολλές επιμέρους στρατιωτικές επιχειρήσεις μικρότερης κλίμακας. Μια από αυτές ήταν και η απόπειρα των Τούρκων να προκαλέσουν την κατάρρευση των τειχών της βυζαντινής πρωτεύουσας, σκάβοντας από κάτω τους υπονομευτικές σήραγγες. Εξάλλου, ο Οθωμανός σουλτάνος, Μωάμεθ Β΄ είχε αποφασίσει να χρησιμοποιήσει κάθε είδους στρατιωτικό τέχνασμα προκειμένου να πετύχει τον στόχο του. Σκοπός των πολιορκητών ήταν να σκάψουν ένα τούνελ που θα ξεκινούσε από τις θέσεις τους και θα έφθανε υπογείως κάτω από κάποιο σημείο των βυζαντινών τειχών. Στην συνέχεια θα έκαιγαν τα ξύλινα υποστυλώματα στα οποία στηριζόταν η υπονομευτική στοά, προκαλώντας την κατάρρευσή της. Μαζί της όμως θα παρασυρόταν και το υπερκείμενο σε αυτήν τμήμα των τειχών, που θα διαλυόταν ολοκληρωτικά.

Η διάνοιξη των υπονομευτικών σηράγγων ανατέθηκε στον Ζαγανό πασά, έναν εξαιρετικά ικανό Οθωμανό στρα-

τηγό. Ήταν ο πιο έμπιστος σύμβουλος του Μωάμεθ Β΄, του οποίου υπήρξε και παιδαγωγός. Ο Ζαγανός πασάς γεννήθηκε χριστιανός αλλά στρατολογήθηκε σε κάποιο παιδομάζωμα και εξισλαμίσθηκε σε μικρή ηλικία. Η ακριβής καταγωγή του δεν είναι γνωστή αλλά, σύμφωνα με διάφορους ιστορικούς, έχει υποστηριχθεί ότι οι γονείς του ήταν Αλβανοί, Σλάβοι ή Έλληνες. Ο Ζαγανός πασάς συνέστησε ένα σώμα από Σέρβους σκαπανείς, οι οποίοι ειδικεύονταν στο να διανοίγουν υπόγειες σήραγγες. Οι άνθρωποι αυτοί ήταν μεταλλωρύχοι στο επάγγελμα και προέρχονταν από την πόλη Νόβο Μπρντο, η οικονομία της οποίας στηριζόταν στην εξόρυξη χρυσού, αργύρου, σιδήρου και μολύβδου. Οι σκαπανείς του Ζαγανού πασά είχαν δοθεί ως βοήθεια στον σουλτάνο από τον δεσπότη της Σερβίας, Τζούρατζ Μπράνκοβιτς, υποτελή των Οθωμανών κατά την περίοδο εκείνη.

Το μωσαϊκό εθνών του βυζαντινού στρατού

Τις τουρκικές προσπάθειες υπονόμευσης των βυζαντινών τειχών ανέλαβε να αναχαιτίσει ένας ικανότατος αλλά αινιγματικός μισθοφόρος αξιωματικός, ο Ιωάννης Γκραντ. Οι πληροφορίες για την ζωή του είναι λίγες και αντιφατικές. Οι περισσότερες μεσαιωνικές πηγές τον αναφέρουν ως Γερμανό, το πραγματικό όνομα το

οποίου ήταν Γιοχάνες. Αντίθετα, κάποιες πρόσφατες σχετικά θεωρίες υποστηρίζουν πως μάλλον επρόκειτο για Σκωτσέζο. Σύμφωνα με αυτήν την εκδοχή, το ονοματεπώνυμό του ήταν Τζον Γκραντ και είχε φθάσει στην Κωνσταντινούπολη μέσω Γερμανίας. Ανεξακρίβωτες επίσης παραμένουν και οι συνθήκες υπό τις οποίες ήρθε στην βυζαντινή πρωτεύουσα. Ίσως να είχε ενταχθεί στους 700 στρατιώτες που έστειλε η Γένοβα στην Κωνσταντινούπολη, ως βοήθεια προς τον αυτοκράτορα Κωνσταντίνο ΙΑ΄ Παλαιολόγο. Όλες οι πηγές όμως συμφωνούν ότι ο Γκραντ ήταν ένας έμπειρος αξιωματικός του μηχανικού και άριστος γνώστης της πολιορκητικής τέχνης. Διέθετε εξαιρετικές ικανότητες ανίχνευσης και καταστροφής υπονομευτικών σηράγγων ενώ είχε μάθει επαρκώς να χρησιμοποιεί το υγρόν πυρ, το μυστικό όπλο των Βυζαντινών.

Η πρώτη προσπάθεια των Οθωμανών για διάνοιξη υπονομευτικών τούνελ έγινε απέναντι από την πύλη Χαρισίου.

Το έδαφος όμως στο σημείο αυτό ήταν πετρώδες και το σκάψιμο προχωρούσε με απελπιστικά αργούς ρυθμούς. Έτσι, ο Ζαγανός πασάς διέκοψε τις εργασίες και αναζήτησε κάποια άλλη περιοχή, όπου το έδαφος θα ήταν πιο κατάλληλο. Οι πολιορκητές συνέχισαν τις υπονομευτικές τους προσπάθειες βορειότερα, απέναντι από το τείχος των Βλαχερνών, κοντά στην Καλιγαρία πύλη. Εκεί, το έδαφος ευνοούσε τόσο πολύ την διάνοιξη σήραγγας ώστε οι Οθωμανοί άρχισαν να σκάβουν ταυτόχρονα αρκετά παράλληλα λαγούμια, όλα προς την ίδια κατεύθυνση. Οι Βυζαντινοί βέβαια, δεν έμειναν με σταυρωμένα χέρια. Ο Γκραντ είχε την ικανότητα να εντοπίζει εγκαίρως τις εχθρικές υπονομευτικές σήραγγες, παρατηρώντας κάποια σημάδια. Τέτοια ήταν π.χ. η κατεύθυνση τυχόν δονήσεων στο υπέδαφος, η συγκέντρωση ασυνήθιστα μεγάλων σωρών χώματος σε διάφορες περιοχές ή η εστίαση των εχθρικών επιθέσεων σε κάποιο συγκεκριμένο σημείο των τειχών. Ο Γκραντ, αντιλαμβανόμενος ότι οι Οθωμανοί προχωρούσαν υπογείως από τις θέσεις τους προς την Καλιγαρία πύλη, άρχισε να σκάβει κι εκείνος ένα δικό του τούνελ προς την αντίθετη κατεύθυνση. Σκοπός του ήταν να συναντήσει κάτω από την γη τους ...σκαπανείς του Ζαγανού πασά και να τους εξουδετερώσει, καταστρέφοντας την σήραγγά τους πριν φθάσουν κοντά στο τείχος των Βλαχερνών.

Στις 16 Μαΐου οι προσπάθειες των Βυζαντινών απέδωσαν καρπούς. Ο Γκραντ και οι άνδρες του κατάφεραν να διεισδύσουν σε μια τουρκική σήραγγα και να την γεμίσουν αθόρυβα με υγρόν πυρ, το οποίο κουβαλούσαν μαζί τους μέσα σε βαρέλια. Στην συνέχεια πυροδότησαν το εύφλεκτο υλικό, καίγοντας όλους τους αντίπαλους σκαπανείς και καταστρέφοντας το λαγούμι που είχαν ανοίξει. Οι υπόγειες επιτυχίες των Βυζαντινών συνεχίστηκαν στις 21 Μαΐου, όταν ανακάλυψαν κι άλλες οθωμανικές σήραγγες. Ο Γκραντ τις κατέστρεψε όλες, άλλοτε πλημμυρίζοντάς τες με νερό και άλλοτε γεμίζοντάς τες με καπνό, με αποτέλεσμα να πνιγούν όσοι άνδρες του εχθρού βρίσκονταν μέσα σε αυτές.

Στις 23 Μαΐου, οι Βυζαντινοί συναντήθηκαν υπογείως πρόσωπο με πρόσωπο με Σέρβους και Οθωμανούς, όταν οι σήραγγές τους διασταυρώθηκαν. Ακολούθησε σκληρή μάχη εκ του συστάδην, κατά την οποία αιχμαλωτίστηκαν αρκετοί Σέρβοι σκαπανείς και ένας Τούρκος αξιωματικός. Αυτό το περιστατικό θα αποδεικνυόταν καθοριστικό για την έκβαση του υπογείου πολέμου γύρω από την Κωνσταντινούπολη. Μετά από φρικτά βασανιστήρια, ο αιχμάλωτος Οθωμανός αξιωματικός αποκάλυψε τις θέσεις όλων των

υπονομευτικών τούνελ που είχε ανοίξει ο Ζαγανός πασάς, δίνοντας έτσι ένα τεράστιο πλεονέκτημα στους Βυζαντινούς. Ο Γκραντ δεν άφησε την ευκαιρία ανεκμετάλλευτη και εξαπέλυσε μια συντονισμένη επιχείρηση συστηματικής καταστροφής των τουρκικών υπόγειων διόδων. Στην προσπάθειά του αυτή χρησιμοποίησε κάθε δυνατό μέσο: βαρέλια πυρίτιδας, μεγάλες ποσότητες νερού, αναθυμιάσεις καπνού και φυσικά υγρόν πυρ. Σε αρκετές περιπτώσεις, οι άνδρες των δύο παρατάξεων συναντήθηκαν υπογείως, όταν οι σήραγγές τους διασταυρώθηκαν, αναγκαζόμενοι να πολεμήσουν σώμα με σώμα μέσα στις κλειστοφοβικές συνθήκες του υπεδάφους. Μέχρι τις 25 Μαΐου, όλες οι σήραγγες των Οθωμανών είχαν καταστραφεί ολοκληρωτικά. Ο Ζαγανός πασάς, απογοητευμένος, εγκατέλειψε οριστικά κάθε σχέδιο υπονόμευσης των βυζαντινών τειχών με λαγούμια. Στο εξής, οι μάχες για την Κωνσταντινούπολη θα διεξάγονταν μόνο πάνω από την επιφάνεια του εδάφους.

Αυτές όμως οι επιτυχίες των Βυζαντινών δεν ήταν αρκετές για να σωθεί η πρωτεύουσά τους. Μόλις τέσσερις ημέρες μετά την καταστροφή όλων των τουρκικών τούνελ υπονόμευσης, η Κωνσταντινούπολη καταλήφθηκε από τον Μωάμεθ Β΄. Η υπεροπλία και η αριθμητική ανωτερότητα των Οθωμανών, σε συνδυασμό με την αποφασιστικότητα και το πείσμα του σουλτάνου τους, είχαν γείρει τελικά την πλάστιγγα της σύγκρουσης υπέρ των πολιορκητών. Όσο για τον Ιωάννη Γκραντ, αυτός χάθηκε από το προσκήνιο της ιστορίας τόσο ξαφνικά όσο είχε εμφανιστεί. Η τύχη του μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης παραμένει αβέβαιη. Δεν είναι καν γνωστό αν επιβίωσε από την πολιορκία ή αν υπήρξε κι αυτός ένας από τους χιλιάδες νεκρούς υπερασπιστές της αλωμένης βυζαντινής πρωτεύουσας.

Κωνσταντίνος Παλαιολόγος

Ο αυτοκράτορας Ιωάννης Η' Παλαιολόγος πέθανε το 1448, πριν ολοκληρώσει την προσπάθειά του για την ένωση των εκκλησιών, αφήνοντας το θέμα αυτό σε εκκρεμότητα και το λαό σε αναταραχή. Οι άρχοντες και ο λαός της Πόλης διάλεξαν για νέο αυτοκράτορα τον αδελφό του Κωνσταντίνο, ηγεμόνα, ως τότε, του Μιστρά. Τα χρόνια που κυβέρνησε εκεί διακρινόταν ως καλός στρατιωτικός, δίκαιος κυβερνήτης, σεβαστός και αγαπητός άρχοντας.

Ο Κωνσταντίνος δέχτηκε την πρόταση των Βυζαντινών και στέφθηκε αυτοκράτορας από τον επίσκοπο του Μιστρά με μια απλή τελετή στη μητρόπολη της μικρής πολιτείας του Μοριά. Ύστερα χωρίς καθυστέρηση και με το ίδιο πλοίο ξεκίνησε για την Πόλη.

Μόλις ανέλαβε τα καθήκοντά του:

-Έστειλε πρεσβευτές στο σουλτάνο Μουράτ Β' και πρότεινε συνθήκη ειρήνης ανάμεσά τους. Ο Μουράτ αναγνώρισε το νέο αυτοκράτορα και συμφώνησε για την ειρήνη που του ζήτησε.

Πήρε για συνεργάτες του ανθρώπους ενωτικούς και ανθενωτικούς, για να συμφιλιώσει τις δυο αντιμαχόμενες παρατάξεις. Προσπάθησε να τους πείσει να μονοιάσουν και να συνεργαστούν για την ενότητα της χριστιανοσύνης, αλλά και για τη σωτηρία της Κωνσταντινούπολης και της αυτοκρατορίας.

Οργάνωσε και εξόπλισε τη μικρή φρουρά της Πόλης, συντήρησε τα καράβια του στόλου κι ασφάλισε την είσοδο του Κεράτιου κόλπου με διπλή χοντρή αλυσίδα, εμποδίζοντας την είσοδο εχθρικών πλοίων σ' αυτόν.

Επικοινώνησε με τον Πάπα και ζήτησε τη βοήθεια που αυτός είχε υποσχεθεί στον αδελφό του. Του πρότεινε ακόμη να στείλει καθολικούς ιερωμένους του στην Πόλη, για να συλλειτουργήσουν στην Αγία Σοφία με κληρικούς της ορ-

θόδοξης Εκκλησίας.

Κάλεσε, τις παροικίες των ξένων, που ζούσαν στην Κωνσταντινούπολη, να βοηθήσουν με χρήματα και μάχιμους άνδρες την επισκευή των τειχών και την οργάνωση της άμυνας της Πόλης, φροντίζοντας έτσι και για τη δική τους ασφάλεια

Οι Βενετοί της Πόλης έδωσαν πλοία, μαχητές και τεχνίτες για τη συντήρηση του στόλου. Οι Γενουάτες έθεσαν στη διάθεση του αυτοκράτορα εφτακόσιους μαχητές και τον ονομαστό στρατιωτικό Ιωάννη Ιουστινιάνη. Και ο Κωνσταντίνος ανέθεσε σ' αυτόν τη συντήρηση των τειχών και την άμυνα της Πόλης. Κοντά τους βρέθηκαν ακόμη πολλοί εθελοντές, Έλληνες και ξένοι. Παρόλα αυτά όμως, το σύνολο των μάχιμων υπερασπιστών δεν ξεπερνούσε τις δέκα χιλιάδες άνδρες.

Οι Βενετοί της Πόλης έδωσαν πλοία, μαχητές και τεχνίτες για τη συντήρηση του στόλου. Οι Γενουάτες έθεσαν στη διάθεση του αυτοκράτορα εφτακόσιους μαχητές και τον ονομαστό στρατιωτικό Ιωάννη Ιουστινιάνη. Και ο Κωνσταντίνος ανέθεσε σ' αυτόν τη συντήρηση των τειχών και την άμυνα της Πόλης. Κοντά τους βρέθηκαν ακόμη πολλοί εθελοντές, Έλληνες και ξένοι. Παρόλα αυτά όμως, το σύνολο των μάχιμων υπερασπιστών δεν ξεπερνούσε τις δέκα χιλιάδες άνδρες.

Μωάμεθ Β ο Πορθητής

Ο Μωάμεθ Β΄ γνωστός και ως Μωάμεθ ο Πορθητής και Φατίχ Σουλτάν Μεχμέτ στα τουρκικά (30 Μαρτίου 1432 - 3 Μαΐου 1481) ήταν Οθωμανός σουλτάνος, ο οποίος βασίλεψε κατά τα διαστήματα 1444-1446 και 1451-1481. Θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους Οθωμανούς σουλτάνους, που ακόμη και σήμερα οι Τούρκοι θεωρούν ως μία από τις μεγαλύτερες μορφές στην ιστορία τους.

Παιδική ηλικία: Ο Μωάμεθ γεννήθηκε στις 30 Μαρτίου του 1432 στην Αδριανούπολη, πρωτεύουσα τότε του Οθωμανικού κράτους. Ήταν τρίτος γιος του

Σουλτάνου Μουράτ Β΄ και της Χιουμά Χατούν. Σε μικρή ηλικία έμεινε ορφανός από μητέρα και τον πήρε στην προστασία της η Μάρα Μπράνκοβιτς, σύζυγος του Μουράτ και κόρη του ηγεμόνα των Σέρβων Γεωργίου Μπράνκοβιτς, πράγμα που θα τον κάνει να τρέφει σε όλη του τη ζωή βαθιά εκτίμηση προς το πρόσωπο της Μάρας. Σε ηλικία 11 ετών εστάλη ως κυβερνήτης στην Αμάσεια της Μικράς Ασίας, όπως ίσχυε τότε για τους Οθωμανούς πρίγκηπες.

Πρώτη βασιλεία: Τον Αύγουστο του 1444, και αφού ο Μουράτ είχε κλείσει τα ανοιχτά μέτωπα κατά των Δυτικών στην Ευρώπη και των Τουρκομάνων εμίρηδων στη Μικρά Ασία, αποφάσισε να παραιτηθεί υπέρ του Μωάμεθ και να αποσυρθεί στην Μαγνησία της Ιωνίας. Λίγο όμως μετά την άνοδό του στο θρόνο, ο νεαρός Μωάμεθ βρέθηκε αντιμέτωπος με έναν ισχυρό αντιτουρκικό σταυροφορικό συνασπισμό στην Ευρώπη και την επανάληψη των συγκρούσεων από τους Καραμανίδες εμίρηδες.

Παράλληλα την περίοδο εκείνη ξέσπασε μια ενδοπαλατιανή σύγκρουση μεταξύ των φιλοπόλεμων υπουργών, υπό τον Τουραχάν Μπέη και των διαλλακτικών ειρηνόφιλων, υπό τον πανίσχυρο Μέγα Βεζίρη Χαλίλ Πασά. Τελικά ο Χαλίλ θα καταφέρει να προκαλέσει εξέγερση των γενιτσάρων κατά του νεαρού Σουλτάνου και της πολιτικής του, που βρισκόταν υπό την επιρροή των φιλοπόλεμων, και να τον αναγκάσει να παραιτηθεί ζητώντας την επιστροφή του Μουράτ. Ο Μουράτ θα καταφέρει να περάσει με τον στρατό του τα Στενά και να ηγηθεί της αντεπίθεσης κατά των Σταυροφόρων και να τους νικήσει στη μάχη της Βάρνας.

Δεύτερη άνοδος στο θρόνο: Ο Μωάμεθ

παρέμεινε στην αφάνεια μέχρι το θάνατο του πατέρα του το 1451, οπότε επανήλθε στο θρόνο. Αναφέρεται πως κατά το διάστημα αυτό αρκετές φορές ο Μουράτ εκδήλωσε την επιθυμία να παραιτηθεί αλλά τον απέτρεπε ο Μέγας Βεζύρης.

Κατάλυση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας: Από τη στιγμή της επιστροφής του στο θρόνο έθεσε ως στόχο την κατάκτηση της Κωνσταντινούπολης και των υπολειμμάτων της Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Αρχικά επιδίωξε να ρυθμίσει όποιες εκκρεμότητες υπήρχαν. Έτσι μετά από σύντομη εκστρατεία στη Μικρά Ασία, έκλεισε ειρήνη με τους καραμανίδες. Παράλληλα σύναψε νέα ειρήνη με τους Ούγγρους και ανανέωσε τις συνθήκες με τις ιταλικές δημοκρατίες, πετυχαίνοντας έτσι να απομονώσει το Βυζάντιο από κάθε πηγή ενισχύσεων.

Τότε οι Βυζαντινοί διέπραξαν το μοιραίο λάθος να τον εκβιάσουν απειλώντας να ελευθερώσουν τον Κασίμ Τσελεμπή, τον Οθωμανό πρίγκηπα που κρατούσαν αιχμάλωτο από το 1403, ζητώντας την καταβολή χρηματικών ποσών. Αμέσως μετά τη ρύθμιση των ανοιχτών μετώπων, ο Μωάμεθ έφτασε στο Βόσπορο και οικοδόμησε ένα κάστρο, το Ρούμελη-Χισάρ ή Λαιμοκοπία, κλείνοντας έτσι το Βόσπορο για τα εχθρικά πλοία. Επίσης άρχισε την κατασκευή πολλών κανονιών, διαφόρου διαμετρήματος προκειμένου

να καταστρέψει τα χιλιόχρονα τείχη της Πόλης.

Τελικά τον Απρίλιο του 1453 έφτασε μπροστά στην Πόλη οδηγώντας ένα στρατό άνω των 100 χιλιάδων πολεμιστών. Μετά από σκληρή πολιορκία σαράντα επτά ημερών, η Πόλη έπεσε στις 29 Μαΐου 1453 και επακολούθησε άγρια σφαγή. Γρήγορα όμως ο Μωάμεθ που είχε σαφώς εκδηλώσει την επιθυμία του να καταστήσει την Πόλη πρωτεύουσα του κράτους του άρχισε να την ανοικοδομεί, μεταφέροντας πληθυσμούς από άλλες περιοχές. Αργότερα άρχισε μια σειρά από εκστρατείες που οδήγησαν στην κατάλυση του Δουκάτου των Αθηνών, του Δεσποτάτου του Μυστρά, της αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας και των φραγκικών ηγεμονιών του Αιγαίου.

Κατακτήσεις στην Ασία: Κατά τα πρώ-

τα χρόνια μετά την Άλωση εξεστράτευσε αρκετές φορές κατά των Τουρκομανικών εμιράτων, καταφέρνοντας να καταλύσει την ηγεμονία των Καραμανιδών και να απωθήσει τις ορδές των Ασπροπροβατάδων του Ουζούν Χασάν από τη Μικρά Ασία. Με τις κατακτήσεις του αυτές οι διάδοχοί του θα βρεθούν αντιμέτωποι με τις δύο άλλες μεγάλες αυτοκρατορίες της Μέσης Ανατολής, τους Μαμελούκους της Αιγύπτου και τους Σαφαβίδες της Περσίας.

Κατακτήσεις στη Μεσόγειο και τη Μαύρη Θάλασσα: Ο Μωάμεθ νωρίς αντιλήφθηκε την ανάγκη δημιουργίας ισχυρού ναυτικού, ώστε να μην εξαρτάται από τις διαθέσεις των ιταλικών δημοκρατιών που κυριαρχούσαν ακόμη στην Ανατολική Μεσόγειο. Στη διαδικασία αυτή οι Γενουάτες ήταν ο πιο εύκολος αντίπαλος και γρήγορα κατάφερε να θέσει υπό τον έλεγχό του τις κυριότερες θέσεις τους (Γαλατάς, Λέσβος, νησιά Θρακικού πελάγους, Αίνος, Καφφάς κ.α.).

Μετά μάλιστα την κατάκτηση των γενοβέζικων θέσεων στον Καφφά και στην υπόλοιπη Κριμαία, κατάφερε να καταστήσει και το Χανάτο της Κριμαίας υπό την επικυριαρχία του. Ισχυρότερη αντίσταση συνάντησε από τη Βενετία η οποία ήταν αποφασισμένη να υπερασπιστεί με κάθε τρόπο την εκτεταμένη αποικιακή της αυτοκρατορία. Επί των ημερών του διεξήχθη ο πρώτος Βενετο-Τουρκικός πόλεμος που κατέληξε σε νίκη των Οθωμανών, οι οποίοι επέτυχαν να αποσπάσουν την Εύβοια, μερικά νησιά του Αιγαίου και κάποιες θέσεις στην Πελοπόννησο. Αργότερα, στα τελευταία χρόνια της βασιλείας του, ο Μωάμεθ επι-

χείρησε ανεπιτυχώς να καταλάβει και τη Ρόδο από τους Ιωαννίτες Ιππότες.

Κατακτήσεις στα Βαλκάνια: Παρά τις συνθήκες του με τους Ούγγρους ο Μωάμεθ θα επιδιώξει γρήγορα να τους απωθήσει από τη βόρειο Βαλκανική, εγκαινιάζοντας έτσι μια μακρά σειρά πολεμικών συγκρούσεων. Αρχικά θα εισβάλλει στη Σερβία, καταλύοντας την ανεξαρτησία της. Έπειτα θα εισβάλλει στην Βλαχία για να εξουδετερώσει τον ηγεμόνα Βλαντ Τσέπες (γνωστότερος ως Βλαντ ο Παλουκωτής ή Δράκουλας). Οι τρεις επανειλημμένες εκστρατείες του όμως θα αποτύχουν παταγωδώς και θα μετρήσει τεράστιες απώλειες 50.000 νεκρών. Για να εμποδίσει τους Ούγγρους να βοηθήσουν τους Βλάχους εισέβαλε στην Βοσνία καταλαμβάνοντας το Σαράγιεβο.

Επίσης επιχείρησε να καταλάβει την Αλβανία, πράγμα που θα πετύχει μόνο 10 χρόνια μετά το θάνατο του ηγέτη των Αλβανών Γεωργίου Καστριώτη ή Σκεντέρμπεη, το 1478. Αποκορύφωμα της δράσης του ήταν η επίθεση στην Ιταλία και η κατάληψη του Οτράντο το 1480.Πέθανε στις 3 Μαΐου του 1481 και ενώ ετοίμαζε μια νέα εκστρατεία στην Ιταλία με στόχο την κατάκτηση του προπύργιου του Δυτικού Χριστιανισμού της Ρώμης η οποία μετά την υποταγή της Κωνσταντινούπολης και του Οικουμενικού πατριαρχείου παρέμενε η μόνη πνευματική αντίσταση απέναντι στο Ισλάμ.

Η στάση έναντι των Χριστιανών: Ο Μωάμεθ Β΄ μετά την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης (1453) παραχώρησε σημαντικά προνόμια στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, σε μια προσπάθεια να ελέγξει τον χριστιανικό πληθυσμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Θάνατος: Ο Μωάμεθ Β΄ πέθανε μετά από σύντομη ασθένεια στις 3 Μαΐου 1481 σε ηλικία 49 ετών στην περιοχή Μάλτεπε της Κωνσταντινούπολης. Εικάζεται ότι πέθανε από δηλητηρίαση, χωρίς να είναι βέβαιο ποιος ήταν υπεύθυνος για το θάνατό του. Ο γιατρός του Μωάμεθ Β΄, Γιακούμπ Πασάς, ένας εβραίος που ασπάστηκε το Ισλάμ, ήταν ο βασικός ύποπτος για την χορήγηση δηλητηρίου στον Μωάμεθ για εκτεταμένο χρονικό διάστημα. Ο Γιακούμπ Πασάς σκοτώθηκε λίγο αργότερα, κατά τη διάρκεια της εξέγερσης των γενίτσαρων. Μια άλλη πηγή αναφέρει ότι πιθανότατα ο Μωάμεθ Β΄ δηλητηριάστηκε από τον Πέρση γιατρό του. Παρά τις επί σειρά ετών απόπειρες δολοφονίας εναντίον του από τη Βενετία, οι υποψίες για το θάνατό του Μωαμεθ περιστρέφονται κυρίως γύρω από το γιο του, Βαγιαζήτ Β΄. Ο θάνατός του έκανε ιδιαίτερη εντύπωση στην Ευρώπη καθώς όλοι έλεγαν Ο μεγάλος αετός είναι νεκρός. Τον διαδέχθηκε ο γιος του Βαγιαζήτ Β΄. Τάφηκε στο Τέμενος Φατίχ.

Θρύλοι & παραδόσεις

Ο μαρμαρωμένος βασιλιάς

Η λαϊκή παράδοση αρνήθηκε να πιστέψει τον θάνατο του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου. Ο τελευταίος Βυζαντινός αυτοκράτορας συντέλεσε σημείο αντίστασης για πολλά χρόνια στη μεταβυζαντινή περίοδο από τον υποδουλωμένο ελληνικό λαό, ο οποίος δημιούργησε τον θρύλο του Μαρμαρωμένου Βασιλιά. Σύμφωνα με τον θρύλο, όταν μπήκαν οι Οθωμανοί Τούρκοι στην Πόλη, «άγγελος Κυρίου» πήρε τον βασιλιά και τον πήγε σε μια σπηλιά βαθιά κάτω στη γη, κοντά στη Χρυσόπορτα. Εκεί μένει μαρμαρωμένος και περιμένει να κατεβεί ο άγγελος στη σπηλιά, να τον ξεμαρμαρώσει. Έτσι θα σηκωθεί πάλι και θα μπει στην Πόλη για να διώξει τους Τούρκους ως την Κόκκινη Μηλιά.

Οι Κρητικοί πολεμιστές

Έναν από τους πύργους των τειχών της Πόλης τον υπεράσπιζαν τρία αδέρφια, άρχοντες Κρητικοί που πολεμούσαν με το μέρος των Βενετών. Μετά την πτώση της πόλης τα τρία αδέρφια και οι άντρες τους εξακολουθούσαν να πολεμούν και παρά τις λυσσώδεις προσπάθειες τους οι Τούρκοι δεν είχαν κατορθώσει να καταλάβουν τον πύργο. Για το περιστατικό αυτό ενημερώθηκε ο Σουλτάνος και εντυπωσιάστηκε από την παλικαριά τους.Αποφάσισε, να τους επιτρέψει να φύγουν με ασφάλεια από τον πύργο και να πάρουν ένα καράβι με τους άντρες τους και να γυρίσουν στην Κρήτη. Πραγματικά η πρόταση του έγινε δεκτή με τη σκέψη ότι έπρεπε να μείνουν ζωντανοί για να πολεμήσουν να ξαναπάρουν τη Βασιλεύουσα πίσω από τους απίστους. Έτσι οι Κρητικοί επιβιβάστηκαν στο πλοίο τους και ξεκίνησαν για το νησί τους. Το πλοίο δεν έφτασε ποτέ στην Κρήτη και ο θρύλος λέει ότι περιπλανιούνται αιώνια στο πέλαγος μέχρι τη στιγμή που θα ξεκινήσει η μάχη για την ανακατάληψη της Πόλης από τους Έλληνες. Τότε το πλοίο των Κρητικών θα τους ξαναφέρει στην Κωνσταντινούπολη για να πάρουν και

αυτοί μέρος στη μάχη και να ολοκληρώσουν την αποστολή τους και το ελληνικό έθνος να ξανακερδίσει την Πόλη.

Ο θρύλος της Κερκόπορτας

Στην Κωνσταντινούπολη, κοντά στο Παλάτι του Κωνσταντίνου Ζ' Πορφυρογέννητου υπήρχε μια μικρή πόρτα. Η μισή ήταν κάτω από το επίπεδο του εδάφους και λεγόταν Κερκόπορτα ή πύλη του κίρκου, επειδή οδηγούσε σε ένα ιπποδρόμιο έξω από τα τείχη. Κατά την παράδοση, από αυτήν μπήκαν πιθανόν από εσωτερική προδοσία στην Πόλη οι γενίτσαροι κατά τη μεγάλη έφοδο στις 29 Μαΐου 1453, διασπώντας έτσι την άμυνα των πολιορκημένων και προκαλώντας την Άλωση της Κωνσταντινούπολης.

Ο παπάς της Αγια-Σοφιάς

Στους θρύλους για την Άλωση της Πόλης, σημαντικό ρόλο παίζει και η Εκκλησία, η οποία ήταν η δεύτερη μεγαλύτερη Αρχή στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία μετά τον αυτοκράτορα. Σύμφωνα με εκκλησιαστικές δοξασίες, την ώρα που μπήκαν οι Τούρκοι στην Αγια-Σοφιά δεν είχε τελειώσει ακόμα η λειτουργία. Ο παπάς που έκανε τη λειτουργία πήρε αμέσως το Άγιο Δισκοπότηρο και μπήκε σε μια πόρτα η οποία αμέσως σφραγίστηκε. Όπως αναφέρεται στις παραδόσεις, είναι θέλημα Θεού να ανοίξει μόνη της η πόρτα όταν επιστρέψει η Κωνσταντινούπολη στους Βυζαντινούς και να βγει από εκεί ο παπάς, να τελειώσει τη λειτουργία.

Τα μισοτηγανισμένα ψάρια

Την ημέρα που έπεσε η Πόλη ένας γέροντας τηγάνιζε ψάρια, και όταν του είπαν «Εάλω η Πόλις», τους απάντησε πως για να πιστέψει πως έπεσε η Πόλη, έπρεπε να βγουν τα ψάρια από το τηγάνι. Και σύμφωνα με τις δοξασίες έτσι έγινε, με τον γέροντα μάλιστα να «προφητεύει» πως όταν φύγουν οι Οθωμανοί από την Κωνσταντινούπολη, θα ολοκληρωθεί το τηγάνισμα των ψαριών που είναι τηγανισμένα μόνο από την μία τους πλευρά.

Θρήνοι για την άλωση της Πόλης

Φέτος συμπληρώνονται 568 χρόνια από εκείνη την αποφράδα ημέρα.
Το 1453 όταν η πόλη έπεσε στα χέρια τον Τούρκων,τελειώνοντας την ιστορική παρουσία της χιλιόχρονης ελληνοχριστιανικής αυτοκρατορίας της Ρωμανίας.
Η πτώση της Πόλης , που όλοι την θεωρούσαν άπαρτη, αλλά το χάσιμο της ίδιας της αυτοκρατορίας που η Πόλη αντιπροσώπευε.
Εντυπωσίασαν όλους τους Ευρωπαίους. Η απλή άνθρωποι του λαού αμέσως μόλις έμαθαν αυτό το τραγικό γεγονός, έγραψαν θρηνητικούς στοίχους για να κλάψουν για το τέλος της Βασιλεύουσας.

Θρήνος της Κωνσταντινουπόλεως

Εκείνη η μέρα η σκοτεινή, αστραποκαϊμένη
της τρίτης της ασβολερης, της μαυρογελασμένης,
της θεοκαρβουνόκαυστης, πουμπαρδοχαλασμένης,
έχασε μάνα το παιδί και το παιδίν τη μάναν,
και των κυρούδων τα παιδιά υπάν ασβολωμένα,
δεμένα από το σφόνδυλα όλα αλυσοδεμένα

δεμένα από τον τράχηλον και το ουαί φωνάζουν.
με την τρομάραν την πολλήν, με θρηνισμόν καρδίας·
[...]
να πάτε όλοι κατ΄ εχθρών, κατά των Μουσουλμάνων,
και δεύτε εις εκδίκησιν, τρέχετε μη σταθήτε,
τον Μαχουμέ την σφάξετε, μηδέν αναμελείτε,
την πίστιν των την σκυλικήν να την λακτοπατήτε.
[...]
ω, Κωνσταντίνε Δράγαζη, κακίν τύχην οπού 'χες,
και τι να λέγω, ουκ ημπορώ, και τι να γράφω ουκ οίδα,
σκοτίζει μου το λογισμόν ο χαλασμής τής πόλης.

Κάποιοι από αυτούς τους θρηνους,που διασωθήκαν ως τις μέρες μας έχουν ρητορικό ύφος. Μερικά θυμίζουν δημοτικά τραγούδια, που έχουν δραματική δομή και ορισμένοι κρύβουν ακόμα και πολιτικά μηνύματα. Είναι αξιοπρόσεχτο πως ο ανωνύμως καθημερινός άνθρωπος αποχαιρέτισε έναν πολιτισμό, που ήταν δικός του. Μέτα από μια λαμπρή ιστορική πορεία, κρατώντας μέσα στα μύχια της ψυχής του την ελπίδα πως «πάλι με χρόνους με καιρούς πάλι δικα μας θα είναι»!

Της Αγια- Σοφιάς

Σημαίνει ο Θεός, σημαίνει η γης, σημαίνουν τα επουράνια,
σημαίνει κι η Αγιά-Σοφιά, το μέγα μοναστήρι,
με τετρακόσια σήμαντρα κι εξήντα δύο καμπάνες,
κάθε καμπάνα και παπάς, κάθε παπάς και διάκος.
Ψάλλει ζερβά ο βασιλιάς, δεξιά ο πατριάρχης,
κι απ' την πολλή την ψαλμουδιά εσειόντανε οι κολόνες.
Να μπούνε στο χερουβικό και να 'βγει ο βασιλέας,
φωνή τους ήρθε εξ ουρανού κι απ΄ αρχαγγέλου στόμα:
«Πάψετε το χερουβικό κι ας χαμηλώσουν τ΄Άγια,
παπάδες πάρτε τα ιερά και σεις κεριά σβηστήτε,
γιατί ΄ναι θέλημα Θεού η Πόλη να τουρκέψει.

Ο επόμενος θρήνος αποτελείται από 118 δεκαπεντασύλλαβους στίχους και θεωρείται σύγχρονος της άλωσης. Ο άγνωστος δημιουργός του, κατά τον Εμμανουήλ Κριαρά, είναι Κύπριος. Περιγράφει με λυρισμό και συγκίνηση την άλωση και καταστροφή της Πόλης από τους Τούρκους, τις ταλαιπωρίες των κατοίκων και τις τελευταίες στιγμές

του Αυτοκράτορα.

«Πήραν την Πόλη μωρέ πήραν την, πήραν τη Σαλλονίκη
Πήραν και την Αγιό Σοφιά το μέγα μαναστήρι
Πώ ΄χει σαρανταδυό ΄κλησιές κι εξήντα δυο καμπάνες
Κάθε καμπάνα και παπάς κάθε παπάς και ψάλτης» (Ηπείρου)

.*«Ν' ανέβαινα πολύ ψηλά, ψηλά παν' τα ουράνια*
Να διω την Πόλ' πως καιητι, τα κάστρα πως ρημάζουν
΄Πο μια μερια ν ' ιδείν φωτιά, 'πο την αλλ' χάρος την δέρνει
Τα μοναστήρια καίγουντι κι οι εκκλησιές χαλιούντι
Πήραν μανάδες με παιδιά και πεθερές με τσ' νύφες
Πήραν μια χήρα παπαδιά με δυο με τρεις νιφάδες» (Μάλγαρα Ανατ.Θράκης)

«Να ΄μαν δεντρί στη Βενετιά, χρυσή μηλιά στην Πόλη
και κόκκινη τριανταφυλλιά, μεσ' τους επτά ουράνους
Ν' ανέβαινα να βίγλιζα την Πόλη πως τουρκεύει
Πόλη μου για δεν χαίρεσαι, για δε βαρείς παιγνίδια
Το πώς μπορώ να χαίρομαι και να βαρώ παιχνίδια
Μέσα με δέρνει ο θάνατος, ν' όξω με δέρνει ο Τούρκος
Κι απ' τη δεξιά μου τη μεριά, Φράγκος με πολεμάει…» (Καππά Καρδίτσας)

ΤΟ ΜΑΝΤΑΤΟ

Η είδηση της Αλωσης, στους θρήνους, φτάνει άλλοτε από το πουλί που γυρνά με καμένα φτερούδια από την Πόλη, άλλοτε από το παιδί της χήρας που διαβάζει τα χαρτιά, άλλοτε από το καράβι κι άλλοτε από άγγελο σταλμένο απ' το Θεό…: «ας πάψει το χερουβικό κι ας χαμηλώσουν τ' άγια γιατί είναι θέλημα Θεού η Πόλη να τουρκέψει…»